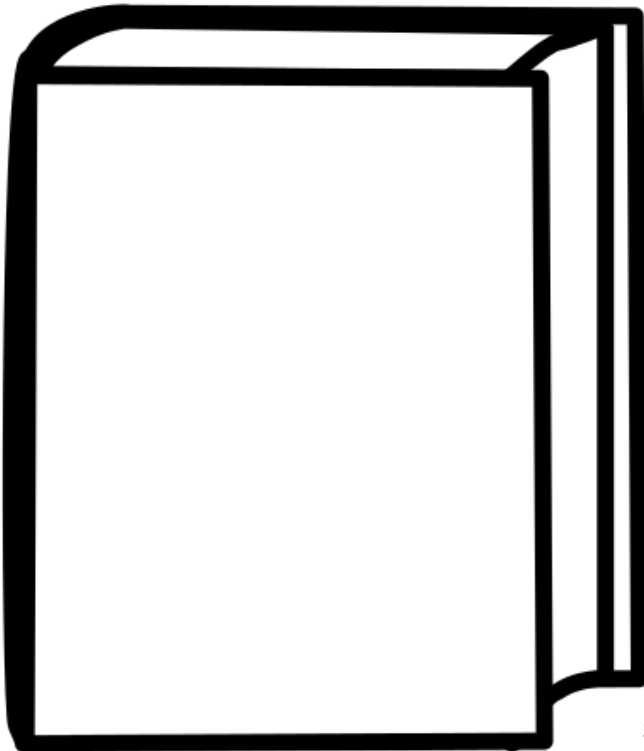

KAKO TREBA DA IZGLEDA MASTER RAD

Vaš master rad u svom konačnom obliku biće knjiga. Zvuči uzbudljivo. I jeste uzbudljivo, ali ako vam silno uzbuđenje razigrava maštu u pogledu korica, formata, kaligrafije... zaustavite se na vreme. Izgled, forma i struktura master rada su standardizovani i svaki pokušaj da se iz tih standarda izađe rezultiraće samo bespotrebnim gubljenjem vremena – na nerazumevanje komisije možete računati sa velikom pouzdanošću.

Najoperativniji pristup jeste da još pre početka pisanja master rada u dokumentu u kome radite podestite izgled stranice – margine, razmake, fontove, numeracije, poravnanja... – na konačni oblik. Time ćete ne samo uštedeti vreme na finalnom sređivanju teksta, koje ume da bude veoma mukotrpno kod dužih dokumenata, već imati i bolji pregled urađenog i uvid u to dokle ste stigli tokom samog pisanja. Iz istog razloga i ovde počinjemo sa tehničkim pravilima o izgledu teksta.

Izgled i forma teksta master rada

Format papira na kome će rad biti štampan je A4 (21 cm x 29.7 cm) pa prema tome treba podesiti i stranicu teksta.

Orijentacija stranice je *Portrait*, dok se *Landscape* može koristiti izuzetno za veće tabele, grafikone i slike.

Budući da se tekst štampa samo sa jedne strane papira, *margin*e su jednoobrazne za parne i neparne stranice. Dovoljno je da donja, gornja i desna margina budu široke po 2 cm, dok levu marginu treba ostaviti 5 mm veću, dakle 2.5 cm, zbog korićenja rada.

Poravnanje teksta je *Justify*, odnosno po obe margine.

Prvi red u pasusu se ne uvlači, već se pasusi vizuelno razdvajaju tako što se *Spacing after* postavlja na 10 pt.

Prored u samom tekstu treba da bude *1.5 lines*, dok je kod naslova i podnaslova dužih od jednog reda, naslova tabela, grafikona, slika, fusnota... – *Single*.

Kod nabiranja, kada koristite *Bullets* ili *Numbering*, prored je manji, *6 pt after* biće sasvim dovoljno.

Fontove ne treba mešati, izuzimajući, naravno, korišćenje grčkog alfabeta ukoliko vam je potreban. Sam izbor fonta nije posebno restriktivan, ali je dobro odabrati neki uobičajen i jasno čitljiv¹ – Times New Roman, Arial, Calibri, Tahoma... Najčešće ćete pronaći preporuku da se za sam tekst koristi Times New Roman, veličine 12 pt. Ako se ipak odlučite za neki drugi, vodite računa o razlikama u veličini fontova:

Times New Roman

Arial

Calibri

Tahoma

¹ Ovo je zaista neprimereno jednom pristojnom master radu, zar ne?

Sva četiri gore ispisana naziva fontova su veličine 12 pt, gde je Times New Roman očigledno najsitniji a Tahoma najkрупnija. Ukoliko se opredelite za nju, razmislite da li bi bilo bolje preći na 11 pt.

Naslovi i podnaslovi se pišu istim fontom veće veličine ali stilom **Bold**. Na primer, za Times New Roman:

NASLOV POGLAVLJA – 16 pt, velika slova, bold

Naslov potpoglavlja – 14 pt, obična slova, bold

Tekst – 12 pt, obična slova

Fusnota – 10 pt, obična slova

Dok **Bold** koristimo u naslovima i podnaslovima, kurziv, odnosno *Italic*, najbolje je ostaviti jedino za naglašavanje delova teksta i/ili citate. Dakle, bez preke potrebe ne radite **ovo** zajedno sa *ovim*, još manje sa **ovim**, u okviru istog teksta, jer ne samo da deluje neuredno već i pravi dodatnu zbrku. Podvlačenje delova teksta u ozbiljnom radu nije nimalo privlačno.

Stranice se *numerišu* centrirano, u dnu strane (*footer*), počevši od uvoda. Prva stranica, ona na kojoj piše UVOD, se ne numeriše, odnosno na njoj je numeracija nevidljiva (*Different first page*).

Osim stranica, *numerišu se i naslovi poglavlja i potpoglavlja*. Postoje različiti sistemi numeracije, koji koriste rimske i arapske cifre, velika i mala slova abecede, ili njihove kombinacije. Preporučujemo najjednostavniji, na primer:

- 1.0 OSNOVI VIŠEKRITERIJUMSKE EVALUACIJE
- 1.1 Osnovni principi višekriterijumske evaluacije
- 1.2 Disagregacija problema
- 1.3 Elementi višekriterijumske evaluacije
 - 1.3.1 Alternativni planovi
 - 1.3.2 Kriterijumi
 - 1.3.3 Interesne grupe, konflikti, prioriteti
- 2.0 MATEMATIČKE METODE VIŠEKRITERIJUMSKE EVALUACIJE
- 2.1 Metode višekriterijumske evaluacije sa kvantitativnim podacima
 - 2.1.1 Metoda težinskog sabiranja
 - 2.2.2 Generalizovana analiza slaganja itd.

Možete odabrati i neki drugi sistem, međutim u njemu morate biti dosledni od početka do kraja rada. Razlog za numerisanje poglavlja jeste jasnija organizacija teksta, a ne zbunjivanje čitaoca.

Numeracija tabela, slika, grafikona... vrši se arapskim brojevima, redosledom od početka rada nadalje, kako se pojave. Naslovi se ispisuju stilom *Italic*, i to *iznad* tabela, odnosno *ispod* slika i grafikona. Na primer:

Tabela 1: Vrednosti koeficijenta B za izračunavanje minimalnog i maksimalnog nagiba kanala

Apsolutna rapavost	Koeficijent B		
	$v_{\min} = 0.8 m/s$	$v_{\max} = 3 m/s$	$v_{\max} = 5 m/s$
k=0.4 mm	0.098	1.34	3.69
k=1.5 mm	0.132	1.84	5.12

Odnosno:

Slika 27. Izgradnja kolektora Duboki potok u otvorenom iskopu

Master rad se piše srpskim književnim jezikom, ćirilicom ili latinicom. *Što podrazumeva odsustvo stilskih, pravopisnih, gramatičkih i slovnih grešaka!*² Čitav rad se piše u sadašnjem vremenu, osim dela koji se odnosi na rezultate i zaključke. Pišite jasno, koncizno i precizno. Izbegavajte strane reči i izraze, ali ne po svaku cenu.

Koristite pasiv³ kad god je to moguće. Kada nije moguće, obraćajte se sebi u množini⁴. Bez brige, niko zbog toga neće pomisliti da ste skrenuli s uma i umišljate da ste Njegovo kraljevsko veličanstvo, što je jezičko “oboljenje” na latinskom poznato kao *pluralis majestatis*, ili “kraljevsko mi”. Naprotiv, držaćete se dobre naučničke prakse da povučete sebe u drugi plan, koristeći takozvani *pluralis modestatis*, odnosno “množinu skromnosti”.

² Dugogodišnje iskustvo sa seminarskim i diplomskim radovima navodi me na pomisao da bi samo ovoj rečenici bilo neophodno posvetiti čitav jedan kurs na Master studijama. Budući da takav kurs ne postoji, jedino što mogu da preporučim jeste da tu i tamo zavirite u „Rečnik jezičkih nedoumica“ Roberta Klajna, a završen tekst odnesete nekom pouzdanom na lekturu.

³ Na primer, analizirano je to-i-to, a ne analizirao sam to-i-to.

⁴ Na primer, otkrili smo, a ne otkrio sam.

Struktura master rada

Hajde da prelistamo vašu buduću knjigu:

1. *Korice* diplomskih, master radova i doktorskih disertacija najčešće su tvrde. Boja korica ne bi trebalo da odudara od ozbiljnosti rada. Radne kopije, koje ćete dostavljati mentoru i/ili članovima komisije pre nego što se saglase da je vaš rad završen i spreman za odbranu, mogu biti ukoričene i u meki povež, spiralom, i štampane dvostrano. Moguće je da će pristati i da im ih šaljete u elektronskom formatu, što bi bilo lepo od njih, drveća je sve manje na planeti 😊. Na koricama pri vrhu treba da bude ispisan naziv škole koju završavate, centrirano, i naziv studijskog programa, sa levim poravnanjem. Ispod toga, otprilike na sredini korica, takođe centrirano, treba da stoji MASTER RAD. Slede ime kandidata i broj indeksa, levo poravnaje, zatim tema rada, odnosno naslov, centrirano, krupnijim fontom, pa ime mentora sa titulama, levo poravnanje. Konačno, u dnu korice, centrirano, stoji Beograd, mesec i godina kada ste rad predali.

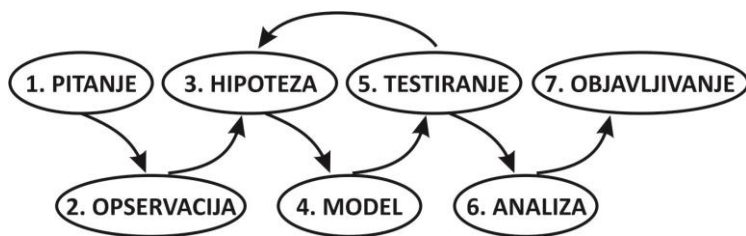
2. *Naslovna strana*, ujedno prva strana u vašoj knjizi, identična je sa koricama. *Naslov rada* koji na njoj stoji ćete dogovoriti s mentorom još pri prijavljivanju teme završnog rada. Izbegavajte preduge naslove, ali imajte na umu da iz njega već na prvi pogled mora biti jasno čime ste se *tačno* bavili.
3. Nakon naslovne strane može, ali i ne mora, da sledi stranica sa *zahvalnicom* ili *posvetom*, ukoliko za njom imate jaku ličnu potrebu. Mentorima i/ili komisiji nemojte zahvaljivati, oni samo rade svoj posao. Kakogod, zahvalnici je posvećena posebna strana, čak i ako na njoj napišete samo tri reči.
4. *Sažetak* je obavezni deo vašeg rada. U njemu u nekoliko pasusa, preciznije do 1800 karaktera, treba ukratko dati sve važne informacije o radu – ciljeve, predmet istraživanja, metode rada, dobijene rezultate i konačno zaključke. Na kraju sažetka stoje ključne reči, najviše deset, koje će olakšati pretragu i pristup vašem i korespondentnim radovima u elektronskim bazama podataka.
5. *Abstract* je vaš sažetak, uključujući i ključne reči, preveden na engleski jezik. I on je obavezan deo rada, a štampa se na novoj stranici.
6. *Radna biografija* kandidata. Kada i gde ste rođeni. Koje ste škole i druge oblike usavršavanja završili. Govorite li strane jezike. Kakvo radno iskustvo posedujete. Da li ste nosilac nekih stručnih i profesionalnih nagrada i priznanja. Ukoliko imate hobi, kućnog ljubimca, omiljeni fudbalski klub... to obavezno *izostavite*.

Čak i ako imate izuzetno veliko radno iskustvo, ili brojne diplome i priznanja, držite se samo onoga što je odista od interesa za stepen obrazovanja koji stičete. Ovo nije biografija kojom konkurišete za posao ili tražite srodnu dušu i ne treba da bude duža od jedne stranice.

7. *Sadržaj* rada je popis svih poglavlja i potpoglavlja sa upisanim brojem stranice na kojoj započinju. Ovi brojevi moraju se slagati sa stvarnim stanjem u finalnoj verziji rada, tako da je sadržaj najbolje napraviti na kraju, ili ga automatski generisati koristeći *Table of Contents*. Na kraju sadržaja stoje upisane reči LITERATURA i PRILOZI, ali se ove stranice ne numerišu.
8. *Popis* svih korišćenih *skraćenica* sa značenjem.
9. *Popis grafičkih priloga* koji sadrži njihov broj, naziv i broj stranice na kojoj se nalaze.
10. *Popis tabela* koji sadrži njihov broj, naziv i broj stranice na kojoj se nalaze.

11. *Uvod*, konačno!⁵ U ovom kratkom odeljku treba jasno i koncizno formulisati i definisati *problem* kojim ćete se baviti, ukazati na njegov značaj, i konačno nagovestiti *cilj* koji ste sebi zadali⁶. Obim uvoda ne bi trebalo da bude veći od deset posto vašeg rada.

12. *Poglavlja i potpoglavlja*, odnosno središnji deo rada. Prvo poglavlje najčešće obuhvata pregled postojeće literature iz uske oblasti istraživanja kojim se bavite. Poznavanje tretirane problematike rezultira radnom hipotezom – onim što želite da dokažete. Sledi modelovanje, testiranje hipoteze i analiza dobijenih rezultata.

Dakle, i redosled vaših poglavlja, uopšteno rečeno, do sedmog koraka prati sliku⁷ iz poglavlja NAUČNI METOD, potpoglavljje Koraci u naučnom metodu.

⁵ Podsećamo da tek odavde počinje numerisanje stranica, s tim što se prva, ona na kojoj započinje uvod, ne numeriše.

⁶ Naučni cilj! Sticanje master diplome je vaš privatni cilj i on se nauke ne tiče ☺.

⁷ Po treći put ista slika u ovom tekstu, da biste je bolje upamtili ☺.

13. *Zaključak* je još kraći od uvoda, ne duži od pet procenata teksta, i predstavlja završno mišljenje autora, kratak i jasan odgovor na zadati cilj i postavljene hipoteze. U okviru zaključka predlažu se i konkretne mere i preporuke za korišćenje dobijenih rezultata u praksi. Uvod, središnji deo i zaključak, prema pravilniku Škole, ne smeju biti kraći od četrdeset stranica.

14. *Literatura* je spisak svih knjiga, radova, dokumenata... koji su u radu korišćeni. Redosledu i načinu pravljenja spiska literature biće posvećeno posebno poglavlje.

15. *Prilozi*, ukoliko postoje, nalaze se iza spiska literature i obuhvataju različite dokumente, crteže, obrasce i slično, koji su korišćeni prilikom izrade rada. Označavaju se rednim brojevima i naslovima, kako biste na njih mogli da se pozivate u tekstu.

Umesto zaključka

Moguće je da čitavo ovo poglavlje deluje kao cepidlačenje kojim vam se suzbija kreativnost. Četrdeset stranica! Pa Ajnštajn je doktorirao na dvadeset i četiri stranice, gde gotovo uopšte nije bilo teksta, sve same formule! I niko ga nije pitao za korice i rukopis...

Pre mnogo godina bih se složila sa vama. Posebno zato što sam i sama prošla kroz sličnog komisijskog “toplog zeca”, burnu reakciju na na “neozbiljne dečije crteže”, toliko “neozbiljne” da se uopšte nisu upuštali u njihov sadržaj, neophodan za razumevanje onoga o čemu pišem. Ti “dečiji crteži” danas bi bili sasvim prihvatljivi, budući da vaši profesori itekako dobro znaju mogućnosti Corela i drugih programa za crtanje, umesto dosadnih, jednoobraznih blok-šema i dijagrama crtanih rukom. Neki od vas, milenijalaca, međutim, znate više, brže, bolje... da baratate softverskim paketima za obradu teksta i slike, svrbe vas prsti da sve to i pokažete u okviru svoje “prve knjige”. I eto potencijalnog povoda za besmislene sukobe sa formalistima. Istina, nauka je formalna i stroga, ne samo po pitanju procedure istraživanja, već i načina na koji se rezultati prezentiraju, ali i to donekle ima smisla. Posebno na današnjem stepenu razvoja⁸ ljudske civilizacije u kome prednjače šarenilo, lepršavost, buka i *površnost*, bacajući u zapećak suštinske planetarne probleme.

Konačno, imate tih četrdesetak stranica teksta da kroz njih iskažete svu svoju kreativnost i posebnost rešavajući problem koji ste odabrali, to *jeste* važno.

⁸ Ili propadanja?